

בס"ד. שיחת* יום ב' דחג השבועות, ה'תשט"ו.

בלתי מוגה

א. לפני עשר שנים, בחג השבועות תש"ה, סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹ אודות ר' פרץ מבעשענקאָוויטש, מזקני החסידים שהיו עוד אצל כ"ק אדמו"ר מוהר"ש, שפעם, בהיותו ביחידות אצל אדמו"ר מהר"ש, אמר ר' פרץ שהוא כלי ריקן מלא בושה וכלימה. וענה לו אדמו"ר מהר"ש, שכדי להרגיש ענין זה יש צורך להיות בעל מדריגה, וצוה עליו לומר בכל יום תהלים בבכיות.

וסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפעם ראה את ר' פרץ בליובאוויטש כשהוא אומר תיקון ליל שבועות מתוך בכיות. וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר דבריו, שלקבלת התורה יש ללכת בשמחה ובטוב לבב.

— ברשימת השיחה נרשם הלשון "ובתוכם לבב", אבל כנראה זוהי טעות, וצ"ל "ובטוב לבב". (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק):
ובכל אופן, כיון ששני הענינים הם טובים, שיהיו שניהם! ... —

ומטעם זה נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר לומר בלשון הברכה לחג השבועות: "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות". — הוא אמר אמנם גם "בפנימיות", אבל הקדים לזה "בשמחה", שע"י שמחה באים גם לפנימיות³.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) עומדים אנו עדיין לפני השקיעה. ובמשך מעט הזמן שנוותר עדיין עד השקיעה, ויתרה מזה, גם במשך הזמן שנוותר עד תפלת מעריב, שאז אומרים "אתה חוננתנו", ויתרה מזה, במשך כל הזמן שנוותר עד שיערכו הבדלה, שגם לזמן זה ישנה שייכות ליו"ט — הרי כל מה שלא סיימו לפעול במשך כל היו"ט, אפשר להשלים במשך זמן מועט זה.

ולכן יש להיות עתה בשמחה, וכשיקבלו את התורה בשמחה —
תהי' זו הכנה לקבלת התורה בפנימיות.

(1) שיחת ליל א' דחג השבועות ס"ג (סה"ש תש"ה ע' 101 ואילך).

(2) שם ס"ז (סה"ש שם ע' 103).

(3) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תשי"א

בתחלתה (תו"מ ח"ג ע' 142).

(* חלק משיחה זו (ס"א-יח) נדפסה בלה"ק בבטאון חב"ד (חוברת יא ע' ו ואילך) עם כו"כ תיקונים מכ"ק אדמו"ר שליט"א, שנעתקו למהדורא זו.

ב. והענין בזה:

ענין הפנימיות הוא — שהדבר חודר באדם בכל עניו, שאז, אין אצלו שום שינויים בזה מצד חילוקי המקומות והזמנים.

וזוהי השייכות של ענין הפנימיות לקבלת התורה — שהרי ענינו של מתן-תורה הוא החיבור דמעלה ומטה, כך שכל עניני העולם, בלי הבדל, יהיו מוארים ויחדור בהם אור התורה.

ובזה יובן מ"ש בגמרא: "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם": כחג הפסח ובחג הסוכות — יש אומרים אשר די בגשמיות בלבד או רוחניות בלבד, אבל בעצרת — הכל מודים דבעינן "לכם", שצריך להיות בפנימיות, לחדור בכל עניו, שלא יישאר רק כחג השבועות עצמו, אלא יפעל על כל השנה כולה, ולא רק בשבת ויו"ט, אלא גם בחיי היום-יום.

ג. הרבי, כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אמר פעם בהתוועדות⁷, שהשעה של לימוד החסידות צריך לחלקה ולפזרה ("פאָנאַנדער-טיילן") על כל כ"ד השעות, שבכל הכ"ד שעות יהי ניכר שזהו יהודי הלומד חסידות.

וכשם שכן הוא בתורת החסידות בפרט, כן הוא ג"כ בכללות התורה, שהתורה צריכה לחדור בכל הענינים במשך כל המעת-לעת. וכדאיתא ברמב"ם⁸ שהחכם "צריך שיהי ניכר במעשיו כו", ומונה שם עשרה ענינים, שעשרה ענינים אלו כוללים ומקיפים את כל חיי האדם.

וזוהו הסדר דמתן-תורה — שהתורה נתלבשה בגשמיות וניתנה לנשמות בגופים דוקא, כאן למטה דוקא, כיון שהתורה דורשת שיבררו את כל הענינים גשמיים, והיינו, שבתחילה מברר הוא את הגוף ונפש הבהמית ואח"כ את חלקו בעולם, והסדר בזה הוא — לא בדרך דחי ושבירה, אלא בדרך בירור דוקא, כמאמר הבעש"ט⁹ על פסוק¹⁰ "עזב תעזב עמו".

* * *

7) ראה שיחת יום ב' דחה"ש תרצ"ט ס"ז (סה"ש תרצ"ט ס"ע 339 ואילך).

8) הל' דעות רפ"ה.

9) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 127.

10) ראה כש"ט בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

11) משפטים כג, ה.

4) מכאן עד סוס"ג — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 560 ואילך. במהדורא זו ניתוספו בשוה"ג כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

5) פסחים סח, ב. וראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 27 ואילך. וש"נ.

6) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תרצ"ז ס"ז (סה"ש תרצ"ז ס"ע 244 ואילך).

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה וירד הוי' על הר סיני.

* * *

ה. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹², שבמהלך נסיעתו של אדמו"ר הזקן דרך שקלאָוו — בתקופה שנהג לומר "תורות קצרות" — אמר "תורה": הנשמות הם פנימיים והמלאכים הם חיצוניים.

באותו זמן היתה שקלאָוו עירם של אלו שעדיין לא היתה להם שייכות לחסידות, והיו לומדים גדולים. וכשאמר אדמו"ר הזקן "תורה" זו — נעשה רעש גדול בעיר: איך מעיזים ("ווי ערלויבט מען זיך") לומר על מלאכים שהם "חיצוניים"? ! ותבעו שיאמרו להם מקור לדבר בתורה, ודוקא בגליא דתורה.

הניח להם אדמו"ר הזקן להרגע מהרעש ("זיי זאָלן זיך אָפטומלען"), ואח"כ אמר להם שזוהי גמרא מפורשת (דהיינו, פסוק כפי שנתפרש בגמרא): איתא בגמרא¹³: "לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם. ואכלו סלקא דעתך, אלא אימא נראו כמי שאכלו ושתו".

כלומר: כאשר המלאכים ירדו למטה — "נראו כמי שאכלו ושתו", אבל לאמיתו של דבר לא אכלו. וזוהי הנהגתו של חיצון — שמראה בחיצוניות דבר שבפנימיותו איננו כן.

משא"כ כאשר משה רבינו עלה למרום — אזי "לא אכל לחם" (כמ"ש¹⁴ "לחם לא אכל"). כלומר: גם כאן היתה יכולה להיות מציאות ש"נראה כמי שאינו אוכל", ואעפ"כ, לא נאמר כן, אלא בפועל ממש אכן לא אכל. וזוהי הנהגתו של פנימי.

ו. הביאור ב"תורה" זו — יובן ע"פ המבואר בחסידות¹⁵, ששרש המלאכים הוא מחיצוניות הכלים, ושרש הנשמות הוא מפנימיות הכלים. והחילוק בין פנימיות הכלים לחיצוניות הכלים הוא — שפנימיות הכלים מיוחדת עם האור שבתוכה, כיון שענינה הוא לקבל ולהתאחד עם האור; משא"כ חיצוניות הכלים — ענינה להשפיע להזולת, שהרי הזולת מקבל ע"י חיצוניות הכלי.

14) תשא לד, כח.

15) ראה לקו"ת ראה כו, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

12) שיחת יום ב' דחג"ש תש"ז בתחלתה

13) סה"ש תש"ז ע' 130 ואילך.

13) ב"מ פו, ב.

וכשם שחילוק זה (בין פנימיות לחיצוניות) הוא בענין הכלים, כן הוא גם בענין נשמות ומלאכים (ששרשם בפנימיות וחיצוניות הכלים) — שהנשמות, ששרשם מפנימיות הכלים הם מיוחדים ונעשים דבר אחד עם האלקות הנשפע בהם, משא"כ המלאכים הם דבר נפרד בפ"ע.

ז. ליתר ביאור:

נשמות ומלאכים — שניהם שלוחים: מלאך הוא שליח, שלכן נקרא בשם "מלאך", לשון שליח¹⁶. וגם בנוגע לנשמות מצינו הלשון של שליחות — "שלוחי" של אדם העליון¹⁸ כמותו" (כמו שלוחו של אדם סתם, שהרי "אדם" הוא מלשון "אדמה"¹⁹ לעליון²⁰).

אבל ישנו חילוק בין שליחות הנשמה לשליחות המלאך — שהנשמה נעשית דבר אחד עם השליחות שלה, דהיינו עם הענין האלקי הנשלח ונשפע על ידה; ואילו המלאך הוא מציאות בפני עצמו, מובדל משליחותו, אף שבטל לשליחותו.

וכמדובר לעיל בהמאמר²¹, שהמלאכים הם בעלי חומר וצורה, שחומר זהו מציאותו, וצורה היא הביטול. ונמצא, שהצורה (הביטול) היא דבר נוסף על מציאותם של המלאכים, שהרי מציאותם היא החומר, אלא שיש בהם דבר נוסף — הביטול וקיום השליחות.

וזהו ג"כ המדובר בהמאמר שלפנ"ז²² בענין החילוק שבין המרכבה של מלאכים להמרכבה של נשמות:

המרכבה של המלאכים אינה אלא בבי"ע, אבל לא באצילות, וכהלשון בפרדס²³ והאריז"ל²⁴ — ומשמע שמקורו עוד קודם לזה — "מי נתן מלאך כו' באצילות", וטעם הדבר, דכיון שעולם האצילות הוא אלקות, אין שם מקום למלאך, שהוא בעל חומר, שענינו של חומר הוא ישות (אף שענינה של מרכבה הוא ביטול). ולכן המלאכים אינם אלא בבי"ע;

משא"כ נשמות — ישנם גם באצילות, כמארוז"ל²⁵ "האבות הן הן

21 ד"ה וירד ה' על הר סיני פ"ד (לעיל ע' 106).

22 ד"ה להבין ענין מתן תורה דליל א' דחה"ש פ"ד (לעיל ע' 96 ואילך).

23 שער אבי"ע (שער טז) פ"ד.

24 הקדמת פ"ח בסופה.

25 ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

16 ראה תניא קו"א קנט, רע"א. לקו"ת במדבר י"א, ב. ובכ"מ.

17 ברכות לד, ב (במשנה). וש"ג.

18 ראה לקו"ת ויקרא א, ג, ב, א.

19 ישע"י יד, יד.

20 ראה של"ה ג, רע"א. כ, ב. ועוד.

ע"מ מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. ובכ"מ.

המרכבה" שזוהי המרכבה דאצילות²⁶, וכן בהשבטים כתיב²⁷ "ששם עלו שבטים שבטי ייה", שזוהו באצילות²⁸. ועד"ז הוא בכל נשמות ישראל, וכפי שאומר כאו"א מ'שראל "נשמה שנתת בי טהורה היא"²⁹, ש"טהורה היא" קאי על מדריגת הנשמה בעולם האצילות³⁰, וזהו קודם ל"אתה בראתה כו' יצרתה כו' נפחתה" — בי"ע.

ח. ההוראה מהאמור בעבודה:

יהודי³¹ צריך לקיים מצוה — לא בגלל פניות; לא בשביל שכר גשמי, כמ"ש³² "אם בחוקתי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו'", לא בשביל שכר רוחני של גן עדן והדומה, ואפילו לא בשביל זיכרון הנפש, מצד הסגולות שישנן בכל מצוה לזכך ("אויסצולייטערן") את הנשמה — אלא יש לקיים את המצוות משום שכן הוא הרצון העליון. וכהלשון³³: "אילו נצטוונו לחטוב עצים" — שהענין דחטיבת עצים אין בו שום קבלת שכר ושום סגולות, וגם אז היינו מקיימים זאת בחיות.

קיום מצוה בשביל סגולות וקבלת שכר הוא — לאמיתו של דבר — סדר של "חיצון". "חיצון" אינו מסור להענין עצמו. בעשותו דבר אחד — חושב הוא בשעת מעשה אודות דבר אחר³⁴. "פנימי" הוא (כמאמר כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע³⁵) מי שבעשותו דבר מסויים, נמצא הוא לגמרי בענין זה, מבלי לחשוב בשעת מעשה ומבלי להניח מקום לדבר אחר³⁶.

וזהו תוכנה של ה"תורה הקצרה" שאמר אדמו"ר הזקן שהנשמות הם פנימיים — שכיון ששרשם של הנשמות הוא מפנימיות הכלים, ומהותם הוא אלקות ("טהורה היא"), וכפי שאמר הקב"ה במתן-תורה

33) ראה לקו"ת שלח מ, א. המשך תרס"ו ע' נד. ועוד.

34) אמנם מקיים הוא את המצוה, אבל בפנימיותו אינו נמצא בענין זה, כיון שחושב אודות ענין אחר — קבלת שכר (מהנחה בלתי מוגה).

35) סה"ש תורת שלום שיחת י"ט כסלו תרס"ד (ע' 39 ואילך). מובא במכתב כ"ו ניסן שנה זו (אג"ק ח"א ע' לז).

36) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תרצ"ו בתחלתה (סה"ש תרצ"ו ס"ע 143). ליל א' דחה"ש ה'ש"ת ס"ב ואילך (סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 113 ואילך).

26) ראה תו"א יתרו עב, ד ואילך. משפטים עח, ג. לקו"ת שמיני יט, ב. ובכ"מ.

27) תהלים קכב, ד.

28) ראה תו"א ויחי (בהוספות) קב, א ואילך. ובכ"מ.

29) נוסח ברכות השחר — אלקי נשמה.

30) ראה לקו"ת ראה כז, א. ובכ"מ.

31) ב' קטעים אלו — הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפסו בלקו"ש ח"א ע' 280. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה ענינים מהנחה בלתי מוגה.

32) ר"פ בחוקתי.

"אנכי הוי' אלקיך"³⁷, דהיינו ש"אלקיך", כחך וחיותך, הוא הענין ד"אנכי הוי"³⁸ — הרי לא צריך להיות איכפת לו ("אים דארף ניט אָנגיין") ענינים אחרים, ועליו לקיים את הרצון העליון בקבלת-עול, כיון שכן הוא הרצון העליון.

ט. ובוה יובן³⁹ מ"ש במדרש⁴⁰ עה"פ⁴¹ "למה תרצדון הרים גבנונים ההר חמד אלקים לשבתו", "כיון שביקש הקב"ה ליתן תורה לישראל" נתקבצו כל ההרים, וכאו"א מהם טען שעליו צריכה התורה להינתן, "זה אומר נקראתי הר תבור, עלי נאה שתשרה שכינה לפי שאני גבוה מכל ההרים. . וזה אומר אני נקראתי הר הכרמל, עלי נאה שתשרה שכינה לפי שאני נתמצעתי בתוך ועלי עברו את הים, אמר הקב"ה כבר נפסלתם לפני בגבהות שיש בכם, כולכם פסולים לפני. . למה תרצדון, למה תרצו לדון ("תרצדון" — מלשון "תרצו דין") עם סיני, הרים גבנונים אתם כלכם, כמה דאת אמר⁴² או גבן או דק (היינו שהרגש המעלה והישות נחשב ל"מום"), ההר חמד אלהים לשבתו, אין רצוני אלא בסיני שהוא שפל מכולכם" ("דמכיך מכל טוריא"⁴³).

וצריך להבין: מה הי' הקס"ד של ההרים בטענתם שמצד גדלם וגבהם צריכה התורה להינתן עליהם — וכי לא ידעו שהרגש הישות הוא חסרון, שלכן, "המהלך בקומה זקופה. . כאילו דוחק רגלי שכינה"⁴⁴, ו"אין אני והוא יכולין לדור בעולם"⁴⁵, ומה פשר טענתם, שמצד גודל ישותם, "שאני גבוה מכל ההרים", צריכה התורה להינתן עליהם?!

ובהכרח לומר, שמעלות אלו שאודותם דיברו ההרים, אינן ענין של הרגש הישות, אלא הן מעלות אמיתיות, ומצד מעלות אלו הי' מקום בשכל לומר שהתורה צריכה להינתן עליהם; אלא שאעפ"כ, "ההר חמד אלקים לשבתו" הוא הר סיני דוקא.

ויובן ע"פ הידוע בשם ספרי החקירה, שענין ההר הוא "צומח שבדומם"⁴⁶ — צמיחת ועליית הדומם⁴⁷, שענין זה הוא אכן מעלה אמיתית,

(37) יתרו כ, ב. (43) ראה תיב"ע ס' שופטים ה, ה. תהלים

שם. (38) ראה תו"מ ח"ח ע' 63. וש"נ.

(39) ראה גם לקו"ש שם ע' 276 ואילך. (44) ברכות מג, סע"ב.

(40) מדרש תהלים סח, יז (הוצאת בוכר). (45) סוטה ה, א.

(46) ראה ג"כ מגילה כט, א. (46) ראה עט"ר שער ר"ה רפכ"ד. תו"ח

(41) תהלים שם. בראשית כ, א (ובהנסמן שם בסוף הספר —

רנד, ב). (42) אמור כא, כ.

(47) ראה גם סה"מ תש"ד ע' 214.

ונמצא, שככל שההר הוא גבוה יותר — גדלה מעלתו יותר. ועפ"ז מובן, שהענין ד"אני גבוה מכל ההרים" הוא אכן מעלה גדולה, שיש מקום בשכל לומר שמצד מעלה זו תינתן התורה על הר זה.

אלא שאעפ"כ אמר להם הקב"ה "למה תרצדון גו'", "למה תרצו לדון": אמנם מצד טעם ודעת ("לדון") — יש מקום לטענה זו, אבל⁴⁸ מצד הענין שהתורה דורשת פנימיות — הרי בואם להקב"ה להראות את מעלותיהם ולטעון שמצד זה תינתן עליהם התורה, הנה לא זו בלבד שאין זה טעם ליתן עליהם את התורה, אלא אדרבה — זהו טעם להיפך.

וכאמור לעיל (ס"ח), שענין הפנימיות הוא, שכאשר עושים דבר מסויים — אין לערב בו ענינים ומעלות אחרות, אלא יש להתמסר לגמרי לדבר זה. ועד"ז בעניננו — שנתנית התורה היא רק במקום שבו אין מתערבים ענינים צדדיים: התורה — בשביל התורה בלבד.

ולכן ניתנה תורה על הר סיני דוקא. אף שגם הר סיני יש בו המעלה ד"הר" — עליית הדומם — אבל מכיון שמעלה זו אינה נרגשת בו, "דמכין", אין נרגשים בו ענינים צדדיים, הרי הוא כלי לתורה⁴⁹.

י. ובזה יובן ג"כ מ"ש במדרש⁵⁰ "בא כרמל מאספמיא ותבור מבית אלים .. וסיני מהיכן בא .. מהר המורי", שמזה מובן שמעלתו של הר סיני קשורה עם הענין דהר המורי:

מעלתו של הר המורי היא — עקידת יצחק, מסירות־נפש לקיום רצונו של הקב"ה, ללא ענינים צדדיים.

מצד חשבונות ושכל — יש בזה חקירה ושקלא וטריא⁵¹, שהרי את ענין העקידה שמע מפי נביא, אברהם אבינו, ואילו "שופך דם האדם גו"⁵², "ואך"⁵³ את דמכם לנפשותיכם גו"⁵⁴ — הי' ציווי מקובל מפי הקב"ה שעליו נצטוו גם בני נח; אבל בידעו שזהו רצון הקב"ה — לא נכנס לשום חשבונות, והי' מסור לגמרי לרצון העליון בפנימיות ובמסירות־נפש. זהו כלי לתורה⁵⁵.

51) ראה גם "רשימות" חוברת יח ע' 9.

52) נח ט, ו.

53) שם, ה.

54) ראה ב"ק צא, ב.

55) וזהו שהר סיני בא מהר המורי —

כי דוקא מקום שהוא מסור לגמרי בפנימיות, מבלי לחשוב ע"ד ענינים אחרים, הוא כלי לתורה (מהנחה בלתי מוגה).

48) מכאן עד סוס"י הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיה), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 280 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה ענינים מהנחה בלתי מוגה.

49) ראה גם לקו"ת במדבר טו, סע"ב ואילך.

50) מדרש תהלים שם.

יא. מתן-תורה קשור עם יציאת-מצרים — בשני ענינים:

(א) יציאת מצרים היא הכנה למתן-תורה, כמ"ש⁵⁶ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", דהיינו שהענין דמתן-תורה הוא התכלית דיציאת מצרים.

(ב) מתן-תורה דורש ("מאָנט אַרויס") את הענין דיציאת מצרים, וכמ"ש בהתחלת הדבור הראשון דעשרת הדברות: "אשר הוצאתיך מארץ מצרים"⁵⁷, דהיינו שמתן-תורה דורש שתהי' יציאה ממצרים.

וב' ענינים אלו אינם בסתירה זה לזה, כי אף שכבר היתה יציאת מצרים לפני מתן-תורה, מ"מ, לאחר מתן-תורה צ"ל עוה"פ ענין היציאה ממצרים ("דאַרף מען ערשט אַרויס פון מצרים"):

היציאה ממצרים דפסח (שלפני מתן-תורה) — היא יציאה ממצרים הגשמי, מצרים וגבולים דלעו"ז; ולאחרי שכבר היתה היציאה מ"מצרים" זה — דורש מתן-תורה שתהי' היציאה גם ממצרים דקדושה, טעם ודעת דקדושה, ולהתמסר לגמרי לתורה (כנ"ל ס"ח בענין הפנימיות).

ולכן, הרי זה מהנכון ("איז דאָך מער ניט ווי רעכט") שינגנו עתה את הניגון "ממצרים גאלתנו" — אבל, לא באופן דחג הפסח, אלא באופן דחג השבועות ("ניט קיין פסח'דיקן, נאָר אַ שבועות'דיקן").

* * *

יב. ישנו סיפור⁵⁷ מכ"ק אדמו"ר הצ"צ, שפעם רצו מתנגדים לבחון אותו והקיפוהו בהלכות ובפלפולי דאורייתא, ולאחר שנוכחו לדעת שהוא גאון גדול, עלתה בדעתם "סברא" — לבחון אותו בדיני שו"ע אורח-חיים, בחשבם, שמכיון שהוא "למדן", הרי, כדרכם של "לומדים", מסתמא אינו יודע או"ח...

פעם אחת, בשעת מסיבה, העמידו — במיוחד למטרה זו — שולחן ועליו פירות ומיני מזונות כו"⁵⁸, באופן שהיו שאלות שונות בנוגע לסדר הברכות: שלימה ופרוסה, חביב ואינו חביב, פירות משבעת המינים וכו', וביקשו מהצ"צ לטעום מכל המינים שעל השולחן, בחשבם שבוודאי ישל בכך, כדרך ה"לומדים" שאינם יודעים או"ח.

58) יש לציין שבהתוועדות זו הי' מונח על השולחן סל גדול עם כל מיני פירות, מיני מזונות, ומיני מתיקה, שהביא א' החסידים בתור "ביכורים" (המו"ל).

56) שמות ג, יב. וראה פרש"י עה"פ — משמו"ר פ"ג, ד.
57) ראה גם סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 106 ואלך.

ואמנם, הצ"צ טעם מכל המינים, ועמד ב"בחינה", מלבד בענין אחד — הפרוסה והשלימה, שהצ"צ בירך דוקא על הפרוסה.

שאלוהו ה"בוחנים": הואיל והצ"צ הוא אכן למדן, וגם באו"ח — איך יתכן שבירך על הפרוסה? הרי זהו דין מפורש⁵⁹, שכאשר יש שלימה ופרוסה, צריכים לברך על השלימה?

וענה להם הצ"צ: הן אמת שבשעה שיש שלימה ופרוסה צריך לברך על השלימה; אבל ישנו דין נוסף — שאדעתא דבעה"ב סמכינן⁶⁰, ובנדו"ד, כיון שאין על השולחן סכין, ניכר שדעת בעלת-הבית היא שיבצע על הפרוסה דוקא, שהרי אילו רצתה שיבצע על השלימה — היתה מביאה סכין!...

* * *

יג. לפני עשר שנים, בחג השבועות ה'תש"ה (הנ"ל)⁶¹, צוה כ"ק מו"ח אדמו"ר לר' דוד שטאָקאָמער לנגן ניגון שמחה, וניגן "וכל קרני רשעים אגדע" (כפי שמופיע גם ברשימת השיחה).

ומכיון שר' דוד נמצא כאן גם עתה, וגם הניגון הוא עדיין בנמצא... — ינגנו עתה את הניגון⁶².

* * *

יד. "צעירי אגודת חב"ד" פעלו לראשונה ענין של מסירת-נפש — שהלכו אתמול ב"תהלוכה". ולכן, כל אלה שהלכו להבתי-כנסיות — יאמרו עתה "לחיים".

(כאשר המשתתפים בתהלוכה אמרו לחיים, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) אני — לא הלכתי, אבל הנני מקנא בהם... ועל חשבון זה — אומר ג"כ לחיים.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יתן להם השי"ת שיהי' אמיתית ענין ה"הילוך" — ד"קומה אחת" ו"שתי קומות", מאה אמה ומאתיים אמה⁶³,

61 שיחת יום ב' בסופה (סה"ש תש"ה ע' 110).

62 מהקאָפּיטל של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ השייך לשנה זו. וראה גם תו"מ חיי"ב ע' 145. 63 ב"ב עה, א. וש"נ.

59 רמב"ם הל' ברכות פ"ז ה"ד. טושו"ע ואדה"ז או"ח רסקס"ח. סדר ברה"ג לאדה"ז רפ"י.

60 ראה טושו"ע (ואדה"ז) שם סקע"ט ס"ב"ה (ס"ר"ז). שו"ע אדה"ז שם ס"ר"ז ס"ט. סדר ברה"ג שם פ"ה ס"ד"ח. פ"ט ס"ה.

ויהי' אצלם הענין ד"ואתה לכה ברחבה"⁶⁴, בכל הפרטים, בגשמיות וברוחניות, בכל המצטרך להם ולבני ביתם.

* * *

טו. אמרו⁶⁵ חז"ל⁶⁶: "יש חכמה בגוים תאמין, יש תורה בגוים אל תאמין". ומאמר חז"ל זה גופא, ש"חכמה" יש בגוים אבל לא "תורה", יובן החילוק בין חכמה לתורה:

כדי להבין שכל — בהכרח שיהיו לאדם לכל לראש מושכלות ראשונות וכללי החכמה, בלשון החוקרים: כללי ההגיון, שלפי כללי ההגיון והמושכלות הראשונות מכריח הוא את מסקנת השכל.

ובמילא נמצא, שמסקנת השכל היא אמנם מוכרחת, מצד המושכלות הראשונות וכללי ההגיון, אבל המושכלות הראשונות וכללי ההגיון עצמם — אין להם יסוד מצד ענין שקדמם ושמכריח אותם, אלא הדבר תלוי ברצונו הטוב: אם המושכלות הראשונות מוצאות חן בעיניו וברצונו לקבלם — אזי מקבל הוא את מסקנת השכל, אבל אם אינו רוצה לקבל את המושכלות הראשונות — יש לו ברירה שלא לקבלם, וממילא אינו מקבל גם את השכל.

וזהו א' הביאורים שעל-ידם מכריח השכל עצמו שזקוקים לענין שלמעלה מהשכל, כיון שבשכל עצמו נרגש שהשורש שממנו הוא מגיע אינו שכל, שהרי הנקודה הראשונה שממנה נובע כל השכל, שהם המושכלות הראשונות, אינם מוכרחים מצד שכל, אלא הם באים מזה שכך מוצא חן בעיניו ("אזוי געפעלט אים"), שזהו ענין של אמונה והנחה בנפש⁶⁷.

וזהו החילוק בין חכמה לתורה:

קבלת דבר חכמה — תלוי' ברצונו הטוב; אם כללי השכל מוצאים חן בעיניו — מסיק הוא מהם מסקנא מסויימת, אבל אין זה שהחכמה עצמה מכריחה אותו.

משא"כ התורה — כמ"ש בזהר⁶⁸ שתורה היא מלשון הוראה, התורה מלמדת את האדם מה נצרך, מה מותר ומה אסור, דהיינו ג' הפלוגות

בלתי מוגה.

66 איכ"ר פ"ב, יג. וראה גם תו"מ ח"ה ס"ע 205 ואילך.

67 ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 209.

68 ח"ג נג, ב.

64 תהלים קיט, מה.

65 מכאן עד סוסי"ז — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 561 ואילך. במהדרורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה ענינים מהנחה

דאיסור, רשות ומצוה, והתורה דורשת לעשות מהרשות — מצוה. והאופן שהתורה מלמדת זאת — אינו תלוי בהסכמתו, שאם הענין "יונח" אצלו, אזי יקבלנו, אלא התורה מלמדת ותובעת שיתנהג כך, מבלי שהדבר יהי תלוי ברצונו.

וזהו הפירוש ד"יש חכמה בגוים תאמין, יש תורה בגוים אל תאמין": חכמה, שמתקבלת ע"י רצונו ומציאת החן בעיניו — ישנה גם בגוים, שאם מוצאים חן בעיניו יסודות וכללי ההגיון של השכל, אזי מקבל הוא גם את השכל; אבל תורה, הוראה, שצריכה להתקבל ללא הסכמתו, דהיינו שיהי' "מונח" אצלו ענין לא מצד שמוצא חן בעיניו — אינה אצל גוים.

טז. האפשרות ש"יונח" הענין דתורה לא מצד שמוצא חן בעיניו — ענין זה ישנו אצל בני ישראל דוקא, כיון שלכאור"א מישראל יש נשמה הקשורה עם הקב"ה, כפי שאנו אומרים²⁹ "נשמה שנתת בי", וכל בני ישראל עמדו על הר סיני במתן-תורה, גם הנשמות שיהיו בעתיד, ואפילו הנשמות שכבר היו בעבר⁶⁹.

ובמילא, הרי כל יהודי שמע איך שהקב"ה אומר לו, לכל אחד ואחד ביחוד⁷⁰, "אנכי הוי' אלקיך"⁷¹, היינו, ש"אנכי", "דלא אתרמיז בשום אות ובשום קוץ"⁷¹, הוא כחך וחיותך³⁸. וכיון ש"דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה"⁷² — אכן נעשה כך, שכחו וחיותו הוא ה"אנכי", שהקב"ה הכתיב את עצמו ("האָט זיך אַרײַנגעשריבן") בתורה, ד"אנכי" ר"ת "אנא נפשי כתבית יהבית"⁷³.

ובמילא יש בכאור"א מישראל בנפשו פנימה בתכלית ההנחה ותכלית הקליטה — האמונה בהקב"ה, ועוד יותר מאמונה, שהוא אינו צריך כלל להיות זקוק לאמונה, כיון שזהו כל מהותו, כחו וחיותו⁷⁴.

לכל היותר, יתכן שצמחו אצלו דברים המעלימים ומסתירים על ההנחה והקליטה, אבל בנפשו פנימה יש לכאור"א מישראל תורה, הוראה. ישנה אצלו התורה כולה — לא מפני שמוצאת חן בעיניו והיותה מובנת, שענין זה מגיע רק במקום מסויים ובהגבלה, אלא ישנה אצלו "תורה מלשון הוראה" — זהו מורה הדרך שלו. אפילו אם אינו מבין זאת, ואף

(69) פדר"א פמ"א. ועייג"כ זח"א צא, א.
 (70) ראה גם יל"ש יתרו רמז רפו. ועוד.
 (71) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ועייג"כ זח"ג יא, א.
 (72) ראה שבת קיט, ב. בר" פ"ג, ב.
 (73) שבת קה, א (ע"פ גירסת הע"י).
 (74) והיינו, שכחו וחיותו נמצא בהדיבור "אנכי הוי' אלקיך", ועד"ז בכל שאר הדברות, עד "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נאמר למשה מסיני" (מהנחה בלתי מוגה).

(69) פדר"א פמ"א. ועייג"כ זח"א צא, א.
 (70) ראה גם יל"ש יתרו רמז רפו. ועוד.
 (71) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ועייג"כ זח"ג יא, א.
 (72) ראה שבת קיט, ב. בר" פ"ג, ב.
 (73) שבת קה, א (ע"פ גירסת הע"י).
 (74) והיינו, שכחו וחיותו נמצא בהדיבור "אנכי הוי' אלקיך", ועד"ז בכל שאר הדברות, עד "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נאמר למשה מסיני" (מהנחה בלתי מוגה).

שאינן זה מצד הבנתו — הרי זה חדור אצלו בפנימיות בכל עניינו, כיון שכל מהותו היא "אנכי הוי".

יז. ההוראה מזה:

בשעה שהולכים לקרב יהודים ליהדות, ופוגשים ביהודי שלעת-עתה מרוחק הוא מזה — אין להתיירא ("איבערשרעקן") ולהתייאש, כיון שיש לדעת שבנפשו פנימה יש לו בתכלית הקליטה ותכלית ההנחה כל הענינים שיהודי צריך להאמין בהם, שהנחה זו היא ללא הגבלה, כיון שזהו כל מהותו. יש צורך רק להסיר את הדברים המעלימים, ואז מתגלית פנימיותו.

והיינו, שבשעה שפנימיותו פועלת מבפנים, ונוסף לזה בא אדם ומעורר אותו מבחוץ — הרי שני הדברים יחד פועלים על האמצע (שבין פנימיותו והתעוררות הזולת) שגם הוא יהי' חדור בהפנימיותו.

וזוהו חוב על כאו"א מישראל, שצריך ללכת ליהודים ולהסיר מהם את הדברים המעלימים על הנקודה הפנימית, וכידוע⁷⁵ פתגם אדמו"ר הזקן, שסדר בתורה גם הוא תורה, והמצוה הראשונה בתורה היא "פרו ורבו"⁷⁶, ופירוש הדבר, שהמצוה הראשונה היא שיהודי צריך לעשות יהודי נוסף⁷⁷.

* * *

יח. כתיב⁷⁸ "ואשים דברי בפין ובצל ידי כסיתין לנטוע שמים וליסוד ארץ": "ואשים דברי בפין" — קאי על התורה, "ובצל ידי כסיתין" — קאי על המצוות (שהם בבחי' "צל", מקיף), ועי"ז נעשה "לנטוע שמים וליסוד ארץ"⁷⁹.

ונשאלת השאלה: הרי בריאת העולם היתה לפני מתן-תורה (שהרי מתן-תורה הי' בשנת ב' אלפים תמ"ח לבריאה), וא"כ, איך אפשר לומר שהענין ד"לנטוע שמים וליסוד ארץ" נעשה ע"י התומ"צ?

לו את הכחות לזה. ועי"ז שמקרב את הזולת — נעשית הוספה גם אצלו (חסר קצת).

בזכרון אחדים: שענין זה (הנתינת כח עבור קירוב הזולת) הוא בדוגמת הברכה ד"ויברך אותם אלקים" (שבהתחלת הכתוב ד"פרו ורבו"), שהיא הנתינת כח בשביל ההשפעה שבהלידה (מהנחה בלתי מוגה).

(78) ישע"י נא, טז.

(79) ראה תו"מ סה"מ אב ס"ע קכו ואילך. ס"ע קמו. וש"נ.

(75) ראה שיחת י"ג תמוז תרצ"א (לקו"ד תשמו, א. סה"ש תרצ"א ע' 262. וש"נ).

(76) בראשית א, כח. וראה לקו"ת שה"ש לח, רע"ג.

(77) וכשם שמצות פרי' ורבי' בגשמיות היא מצוה שהקב"ה מצוה לכאו"א מישראל שיהיו לו לכל-הפחות בן ובת, ומכיון שהקב"ה מבקש זאת, בודאי נותן הוא הכח לזה — כן הוא גם במצות פרי' ורבי' ברוחניות, שתובעים מכאו"א מישראל שיקרב יהודי נוסף, ונותנים

ומפרש הרד"ק, ש"לנטוע שמים וליסוד ארץ" קאי על "קבוץ גליות שיהיו ישראל עולם חדש, וכן אמר⁸⁰ הנני בורא השמים החדשים והארץ החדשה כו'", וכידוע⁸¹ שאז יהיו גם נשמות חדשות. וענין זה ("לנטוע שמים גו'") נעשה ע"י קיום התומ"צ דוקא ("ואשים דברי בפיך גו'"). ומכאן ראי', שהסימן לקיבוץ גליות הוא הענין דנשמות חדשות, שהרי הנשמות שבדורותינו, ואפילו בדורות הקודמים, רובם ככולם אינם נשמות חדשות, כמבואר באריכות בספר הגלגולים⁸². ואילו נשמות חדשות — כידוע הסיפור⁸³ אשר רבינו הזקן ה' נשמה חדשה — הרי זה סימן לקיבוץ גליות, שנעשה ע"י משיח.

יט. והנה, אודות משיח כותב הרמב"ם⁸⁴: "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות .. ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה'".

כלומר: משיח יחזיר את כל בני ישראל בתשובה. — הוא לא יביא את קיום התומ"צ בפני "הצבעה" שתוכרע לפי דעת הרוב... אלא "יכוף כל ישראל .. וילחם מלחמות השם", וכך יפעל שכל בני ישראל יהיו שומרי תורה ומצוה.

כאשר מעמידים את התומ"צ ל"הצבעה", כדי להכריע כפי שיוחלט ע"י "רוב דעות" — שאותם "רוב דעות" הם אלו שעליהם נאמר⁸⁵ "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר" (כפירוש הגמרא⁸⁶) — ה"ז היפך הענין ד"יכוף כל ישראל .. וילחם מלחמות השם"!

כ. אך לדאבונו⁸⁷, גדול ההעלם וההסתור עד כדי כך, שמעמד ומצב זה נקרא אצלם בשם "אתחלתא דגאולה"!

לא זו בלבד שאין זו "אתחלתא דגאולה", אלא אדרבה — זהו חושך כפול ומכופל גדול שלא ה' כמוהו מעולם!

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחת חג הפסח תש"ג (שנדפסה עוד בחיים חיותו בעלמא דין)⁸⁸, שגלות אצל בני ישראל גרועה מגלות אצל

86) סנהדרין כו, א.

87) ראה גם מכתב י"ד כסלו שנה זו (אג"ק ח"י ע' קמב). תו"מ ח"ג ע' 44, ובהנסמן שם בהערה 45.

88) לקוט כג (תמוז תשג"ה ברוקלין) סל"ג, — לקו"ד ח"ג תיט, א. ולאח"ז בסה"ש תש"ג ע' 70. וראה גם תו"מ ח"ה ע' 153 ואילך. ח"י ע' 191 הערה 33.

80) ישע"י סו, כב.

81) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה כי השמים החדשים כו' פ"ד (נ, א). וש"נ.

82) רפ"ז. הובא בלקו"ת שם.

83) ראה סה"ש תש"ה ע' 127 ואילך.

תש"ו ריש ע' 22. וש"נ.

84) ה' מלכים ספ"א.

85) ישע"י ה, יב.

אומות העולם — שכן, אומות העולם, כיון שאין להם שום שייכות לקדושה, אין בכחם לגרום העלם גדול כ"כ, לקחת ענין של לעו"ז ולהכריז עליו שהוא ענין של קדושה, כיון שאין להם שום שייכות לזה; משא"כ יהודי, שיש לו שייכות לקדושה — ביכלתו ליקח ענין של היפך הקדושה, ו"להלביש" אותו בלבוש של קדושה!

מביאים את דברי הרמב"ן⁸⁹ שמונה את ישוב ארץ-ישראל במנין המצוות (ואפילו לפי שאר הדעות⁹⁰, שאין ישוב ארץ-ישראל במנין המצוות, ה"ז עכ"פ ציווי הקב"ה), וענין זה — חביבותה של ארץ-ישראל, ובמילא חביבותו של ישוב ארץ-ישראל, בעיני בני ישראל — מנצלים ומשתמשים בו להיפך הקדושה, באמרם, שמספיקה עצם העובדה שיושבים בארץ-ישראל, ומהלכים ארבע אמות בארץ-ישראל, שעל זה אמרו חז"ל⁹¹ ש"מובטח לו שהוא בן עולם הבא", ומה גם ש"מדבר בלשון הקודש"⁹², שאז גדלה מעלתם ביותר... ("איז דאך שוין גאָר...")⁹³ — ובכך יוצאים ידי חובת קיום כל המצוות ח"ו!...

טוענים, שעד עתה הי' צורך בקיום המצוות — כדי שיהי' ענין שיאחד את כל בני ישראל יחד; אבל עתה, כשארץ-ישראל נמצאת בידי בני ישראל — נעשה כבר ענין האחדות ע"י ארץ-ישראל, ואין עוד צורך בתומ"צ ח"ו!

ארץ-ישראל היא "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁹⁴, "פלטרין של מלך"⁹⁵. ורצונם הוא לנצל את ארץ-ישראל גופא כדי להילחם ולמרוד ח"ו בהקב"ה!

וכאמור, אומות העולם, אין בכחם לגרום העלם והסתור כזה, כיון שאין להם שום שייכות לקדושה. — הדבר היחיד שביכלתם של אוה"ע לעשות, הוא, לשעבד את הגופים דבני ישראל, כדברי כ"ק אדמו"ר נ"ע⁹⁶ ש"רק גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכיות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכיות". וגם בשעבוד הגופים — בכחם רק לעשות העלם

93 ראה גם תו"מ ח"א ריש ע' 148. ח"ג ע' 174.

94 עקב יא, יב.

95 במדבר"ר פי"ט, יג. יל"ש עקב רמז

תתסז.

96 הובא בשיחת ג' תמוז תרפ"ז (סה"ש

תרפ"ז ע' 169. ושי"ג).

89 בסהמ"צ בהוספות למ"ע ד'. וראה גם

בפי' עה"ת מסעי לג, נג.

90 ראה אנציק' תלמודית ערך א"י ע'

רכג. ושי"ג.

91 כתובות קיא, א. וראה רמב"ם הל'

מלכים פ"ה הי"א.

92 (ירושלמי שבת פ"א סה"ג).

והסתר (כדי לעורר את כח המס"נ), אבל לנצל עניני קדושה בהעלם והסתר זה — אינם יכולים;

ורק בני ישראל, שיש להם "בבואה דבבואה"⁹⁷, דהיינו שיש להם שייכות לקדושה — בכחם לקחת ענין של לעו"ז ולטעון במרמה שהוא קדושה, דהיינו, לנצל את הדבר שבקדושה עצמו לענין של לעו"ז (וע"ד המבואר⁹⁸ שההתנגדות לתורת החסידות היתה מוכרחת להיות ע"י יהודי דוקא, כיון שיש לו "בבואה דבבואה").

משתמשים הם בכך שניתנה לבני ישראל האפשריות להיות "מהלך ארבע אמות בארץ-ישראל", "פלטריין של מלך" — ומנצלים זאת נגד הקב"ה ונגד התומ"צ, בבחינת "יודע את רבונו ומכוון למרוד בו"⁹⁹, "לכבוש את המלכה עמי בבית"¹⁰⁰!

ולמרות שמצב זה הוא גלות קשה, גלות בתוך גלות שמעולם לא הי' כדוגמתה (שמשתמשים בענין של קדושה כדי "למרוד בו" ח"ו, כנ"ל) — הרי ההעלם וההסתר גדול כליכך, שגלות קשה זו עצמה, וחושך כפול ומכופל זה עצמו — מכנים בשם "אתחלתא דגאולה"!

העלם זה — שמכנים את הגלות בשם גאולה — גדול עוד יותר מאשר ההעלם של הגלות עצמה!

ענין זה אינו אלא נסיון גדול: כיון שבקרוב צריכה לבוא הגאולה השלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יתבררו כל הניצוצות — הנה כדי להוציא את כל הניצוצות, הי' צורך להביא להעלם גדול ולנסיון גדול נוסף, שבו ייכשלו גם יהודים שומרי תורה ומצוות, כיון שדוקא ע"י נסיון גדול שכזה — אפשר להוציא גם את הניצוצות הנסתרים בתכלית העומק¹⁰¹.

כא. אמנם, מבלי הבט על גודל ההעלם והסתר, יש לדעת, שאדרבה: דוקא משום שההעלם הוא גדול בתכלית, הי' סימן שלאח"ז תתחיל כבר הגאולה.

ובדוגמת הגלגל, שכאשר מגיעים להנקודה היותר תחתונה, שאין למטה הימנה — אז מתחילה העלי'¹⁰².

97 (101) באמצע השיחה, הפסיק כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואמר: ישנם החושבים שדיבורים אלו זייקו. אך האמת היא, שלא זו בלבד שלא זייקו, אלא שתהי' מהם גם תועלת. (102) ראה גם סה"ש תש"ז ס"ע 126 ואילך. וש"נ.

97 יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ. 98 סה"ש תורת שלום ע' 45. 99 תו"כ ופרש"י בחקותי כו, יד. ועוד. 100 אסתר ז, ח.

נקודה זו עצמה — היא בפירוש הנקודה היותר תחתונה, ולא התחלת העלי" (כפי שהם מכנים זאת בשם "אתחלתא דגאולה"); אלא שלאחרי נקודה זו — תתחיל הגאולה השלימה ע"י משיח צדקנו.

ויתן השי"ת שיהי' ענין זה באופן ד"בעתה אחישנה"¹⁰³. יש מעלה בגאולה באופן ד"אחישנה", ויש מעלה בגאולה באופן ד"בעתה"¹⁰⁴. ויתן השי"ת, שבהגאולה יהיו ב' המעלות — הן המעלה ד"בעתה" והן המעלה ד"אחישנה". וכיון ש"כלו כל הקצין"¹⁰⁵ — יכול להיות עתה "בעתה אחישנה".

* * *

כב. כיון¹⁰⁶ ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹⁰⁷, וכן אין מאמר רו"ל יוצא מידי פשוטו — הרי בשעה שאומרים "מתן-תורה", שהכוונה בזה היא שהדבר נמשך בתמידות, וכפי שהלשון הוא בכל יום בברכת השחר: "נותן התורה", לשון הוה¹⁰⁸ — צריך להיות בפשטות לימוד התורה בכל יום. בהכרח שתהי' בכל יום קביעות ללמוד תורה.

הקביעות צריכה להיות בכל יום ממש, כיון שעל התורה נאמר¹⁰⁹ "כי הם חיינו", ובחיות — אסור שיהי' הפסק. בבריות — יתכן שיהי' פעם חזק יותר ופעם חלש יותר ("אֶמְאֵל שְׁטָאָרְקֵר און אַמְאָל שוואַכער"), אבל נקודת החיות — אם היא נפסקת, חסוֹשֶׁלום, אפילו לזמן קצר, נפסקת היא גם לגבי הזמן שלאח"¹¹⁰. וכן הוא גם בתורה, שמוכרחים ללמוד בכל יום ויום.

אלא שמכיון שהגמרא אומרת¹¹¹ "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו", כיון שנוסף לתורה צריך להיות גם גמילות חסדים — במילא צריכה להיות גם עבודת התפלה, שעבודת התפלה בכלל גמילות

108 (ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ).

109 נוסח ברכות ק"ש (ע"פ נצבים ל, כ).

110 ראה גם תו"מ ח"ג ע' 46.

111 יבמות קט, ב. הנה סיום מאמר רו"ל זה "אלא תורה וגמ"ח" אינו בש"ס שם. וי"ל ע"פ מש"כ בלקו"ת (פ' ראה) ד"ה כי תשמע בקול ס"ג (כג, ג) וז"ל: אמרו"ל כל האומר כו' שהפירוש הפשוט הוא שצריך שיעסוק בתורה ובגמ"ח כו' כללות המצות. — ולהעיר מיבמות קה, א. תניא אגה"ק ס"ה.

103 ישע"י ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

104 ראה שערי אורה שער הפורים ד"ה

יביאו לבוש מלכות פצ"ד ואילך.

105 סנהדרין צז, ב.

106 סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונרפס בלקו"ש ח"ב ע' 565 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה ענינים מהנחה בלתי מוגה.

107 שבת סג, א. וש"נ.

חסדים כדפירש¹¹², כמ"ש¹¹³ "גומל נפשו איש חסד", ולפני התפלה צריך להיות גם הענין דגמילות חסדים בפשטות, כמאמר¹¹⁴ "יהיב פרוטה לעני והדר מצלי", ואז עבודת התפלה תסייע שלימוד התורה יהי כדבעי.

וכאשר תהי' קביעות עתים לתורה בכל יום, אזי ישנה ההבטחה: "אם בחוקתי תלכו"³² — "שתהיו עמלים בתורה"¹¹⁵ — "ונתתי גשמיכם בעתם"³², שהר"ע הטבעת קידושין דמתן-תורה¹¹⁶, והרי הקב"ה מובטח לקיים הבטחתו¹¹⁷.

ואם כן הוא בנוגע לפרט, עאכו"כ שכן הוא בנוגע לכלל, דהיינו, שכאשר מדובר אודות מוסדות חינוך, צריכים המלמדים לקבל על עצמם שמחג השבועות והלאה ישתדלו ביותר שעבור לימודי קודש ינוצל חלק גדול יותר משעות הלימוד. יש להחזיק את לימוד התורה בתנועה של הרחבה תמידית ("האֵלטן אַלץ אין איין מרחיב זיין"), "ואתהלכה"⁶⁴ ברחבה¹¹⁸.

צריך שיהי' בטחון בהקב"ה, וצריך רק שלא לעכב ולעקם את הצנורות, ויש ללכת בהרחבה, הן בגשמיות והן ברוחניות, הן בכמות והן באיכות, "יגדיל תורה ויאדיר"¹¹⁹ — יגדיל בכמות ויאדיר באיכות¹²⁰.

ואז — כפי שאמר הרבי לפני עשר שנים¹²¹ — "האחד יהי' לרבבה", שהכוונה בזה היא הן כפשוטו, שמכל אחד יהיו עשרת אלפים, והן באיכות — שכל אחד מעשרת אלפי התלמידים יהי' בבחינת "רבבה", ש"רבבה" היא בכתר¹²².

* * *

והמעשה יחד (ראה תניא ספ"ז. סה"מ תש"ב ע' 87) — אזי נותן לו הקב"ה כל מה שמגיע עבור לימוד התורה (מהנחה בלתי מוגה).

118) וכן בנוגע לאלו המתעסקים בענינים גשמיים, שגם אצלם צ"ל הענין ד"ואתהלכה ברחבה" (מהנחה בלתי מוגה).
119) ישעי' מב, כא.

120) ראה גם תו"מ ח"י"ג ע' 241, ובמכתבים שצויינו שם בהערה 127.
121) שיחת יום א' דחג"ש ס"ט (סה"ש תש"ה ע' 107).

122) ראה תו"ח חיי שרה קכו, ד. וראה גם לקו"ת ר"פ ברכה.

112) שבת קכו, ריש ע"ב.

113) משלי יא, יז.

114) ב"ב יו"ד, סע"א.

115) פרש"י ר"פ בחוקתי (מתו"כ שם).

116) ראה שיחת יום ב' דחג"ש תרצ"ו בסופה (סה"ש תרצ"ו ע' 151). לקו"ד ח"ד תשסג, א. סה"ש תרפ"ח ע' 12. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' רעז (נעתק ב"היום יום" כח תשרי).

117) וכיון שהאדם נדון "באשר הוא שם" (וירא כא, יז ובפרש"י) — הרי כשאדם מקבל על עצמו עתה ללמוד תורה בכל יום, ו"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" (קידושין מ, א), שתבוא לידי מעשה בפועל ממש, שאז מצרף הקב"ה את המחשבה

כג. לפני עשר שנים, בחג השבועות הנ"ל¹²³, שאל כ"ק מו"ח אדמו"ר את רד"ח מדוע הוא מחלק חצאי כוסות ולא כוסות שלמים. (ופנה כ"ק אדמו"ר שליט"א לרד"ח ואמר לו שיתחיל עתה לחלק כוסות שלמים...).

* * *

כד. ישנה¹²⁴ "תורה" מאדמו"ר הזקן¹²⁵ על הפסוק¹²⁶ "ועשית חג שבועות": "שבועות" — פירושו חול וחולין ("וואַכּן און וואַכּעדיקייט"), וצריך לעשות מהם "חג". והענין בזה:

החילוק בין שבת ליום-טוב הוא, ששבת אסורה בעשיית מלאכה, ולא רק ענין של מלאכה, אלא אפילו "עובדין דחול" שאינם מלאכה, אעפ"כ, מכיון שהם "עובדין דחול", אסורים הם בשבת.

והיינו לפי ששבת היא למעלה מחולין, כי, כשם שהקב"ה שובת בשבת ממעשה בראשית, כך צ"ל גם יהודי, שהוא "אדם", "אדמה לעליון"²⁰. ולכן צ"ל השביתה גם מדיבור, "שלא יהא דיבורך בשבת כדיבורך בחול"¹²⁷, כיון שלמעלה נעשתה ההתהוות ע"י דיבור, ו"דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה"⁷².

זהו — מצד הדין. ובספרי חסידות [אין כוונתי להענין דתורת החסידות, אלא להענין דלפנים משורת הדין] איתא שגם הרהור אסור¹²⁸, כיון שלמעלה היתה השביתה גם מהרהור, שהרי למעלה פועלת גם מחשבה, אלא שהחילוק הוא שמדיבור נעשה עלמא דאתגליא, וממחשבה — עלמא דאתכסיא.

כל זה הוא בשבת. משא"כ ביום-טוב, שאסור אמנם בעשיית מלאכה, אבל מלאכה שלצורך אוכל נפש מותרת ביום-טוב, כיון שהענין דיום-טוב הוא שאכן יהיו ענינים גשמיים, ויומשך הקודש בצרכיו הגשמיים, באוכל נפש, ב"עובדין דחול".

(125) שיחת יום ב' דחה"ש תש"ז ס"ד (סה"ש תש"ז ע' 132).

(126) פ' ראה טז, יו"ד.

(127) שבת קיג, ריש ע"ב.

(128) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סש"ו סכ"א. וראה גם לקר"ש חי"א ע' 80 ואילך. וש"נ.

(123) שיחת יום ב' ס"יב (סה"ש שם ע' 110).

(124) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 563 ואילך. במהדורא זו ניתוספו בשוה"ג כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

אודות שבת כתיב¹²⁹ "ביום הששי והכינו", כיון ששבת עצמה היא למעלה מעניני חול; משא"כ יום-טוב נקרא בשם "מקרא קודש", ש"מקרא" הוא מלשון הזמנה, כדאיתא בזהר¹³⁰ שמזמינים את הקודש להחול, ומעלים את החול להקודש¹³¹. ולכן "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביין"¹³², ופסק רבנו הזקן בשולחן-ערוך¹³³ שגם בזמן הזה הוי מדאורייתא, כיון שכל הענין דיום-טוב הוא "מקרא קודש", לקדש את החול, ולכן הדבר קשור עם ענינים גשמיים, בשר ויין.

וזהו ג"כ הטעם ד"פרש חגיכם כתיב"¹³⁴ ולא פרש שבתכם"¹³⁵, כיון ששבת היא למעלה לגמרי מגשמיות, דהיינו שהגשמיות שישנה בשבת מתעלית ואינה נחשבת כלל לגשמיות ("דאָס איז גאַר קיין גשמיות ניט"), ולכן אין בזה "פרש". משא"כ ביום-טוב, שהעבודה היא לעשות מהחול קודש — הרי אם חסרה העבודה, אזי זהו "פרש חגיכם".

וזהו מ"ש רבנו הזקן "ועשית חג שבועות", שיש לעשות מעניני החול יום-טוב — כיון שזהו כל הענין דמתן-תורה, לקדש את החול.

כה. ויש להוסיף, שענין זה — שישנו בכל יום-טוב — שייך בפרט לחג השבועות:

בענין העלאת החול לקודש, דהיינו שהגשמיות כפי שהיא במציאותה תהי' דבר טוב עי"ז שתנוצל לעבודת הוי' (שזהו החידוש של יו"ט לגבי שבת) — ישנם שני אופנים: העבודה הפרטית, והעבודה דקירוב הזולת, שזהו טוב האמיתי, שהוא טוב כפול — "טוב לשמים וטוב לבריות"¹³⁶.

והנה, כללות הענין דהעלאת הגשמי מתבטא יותר בהענין ד"טוב לבריות" — כי העבודה עם עצמו, תורה ותפלה, היא קצת בתנועה של הפשטה, כעין שבת¹³⁷; משא"כ בעבודה עם הזולת, שמתקרב עמו כו'¹³⁷. ובענין זה יש מעלה בחג השבועות בפרט — כי, אע"פ שבכל יו"ט ישנה העבודה דצדקה עם הזולת, שצריך ליתן ל"הלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך"¹³⁸, אבל אעפ"כ, יש בו גם ענינים אחרים, שהרי

(129) בשלח טז, ה. (135) זח"ב פח, ב. וראה תו"א ר"פ חיי

(130) ח"ב מז, א. ח"ג צג, ב. שרה. קונטרס ח"י אלול תש"ג ע' 10 (סה"ש

(131) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 189. וש"נ. תש"ג ע' 142).

(132) ראה פסחים קט, א. (136) קידושין מ, א. וראה אוה"ת בראשית

(133) או"ח סתקכ"ט ס"ז. לג, ב. ועוד.

(134) מלאכי ב, ג. (137) חסר קצת (החמו"2).

(138) פ' ראה טז, יאיד.

בכל יו"ט ישנו ענין מיוחד; משא"כ בחג השבועות אין שום ענין מיוחד, ועיקר ענינו הוא ענין הצדקה.

*

כו. בענין הקרבת עולות (דהיינו עולות ראי) ושלמים ביו"ט — נחלקו בית-שמאי ובית-הלל¹³⁹: לדעת ב"ש "מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות", ולדעת ב"ה "מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן".

ומ"מ, גם לדעת ב"ה, רק הותר להקריבם ביו"ט, אבל אין חובה להקריבם ביו"ט דוקא. ואכן בפועל, "בדבר זה עשו ב"ה כדבריהם (של ב"ש) והרבה מישראל נהגו כמותם, להקריבן אחר יו"ט"¹⁴⁰.

ובזה חלוק יום אסרו-חג דשבועות מיום אסרו-חג שבשאר יו"ט — שאסרו-חג של שאר יו"ט "לא הי' יום טבוח אף לדברי ב"ש, שכל עולות ראי' היו נקרבות במוצאי יו"ט הראשון, שהוא חולו של מועד, לפיכך אין בהם איסור להתענות מעיקר הדין"¹⁴⁰; משא"כ בחג השבועות — "אסור להתענות מעיקר הדין, לפי שהי' יום טבוח בזמן שביהמ"ק קיים"¹⁴⁰, וצריך "להרבות קצת באכילה ושתיה"¹⁴¹.

והנה, בענין זה (אסרו-חג דשבועות שהוא "יום טבוח") — ישנו ברוב השנים חילוק בין ארץ-ישראל לחוץ-לארץ, דהיינו ש"יום טבוח" בארץ-ישראל ובחוץ-לארץ הם בשני ימים שונים, מצד יו"ט שני של גליות. אמנם בשנה זו, שהקביעות דחג השבועות היא ביום הששי בשבוע, וממילא הקביעות דאסרו-חג בארץ-ישראל היא ביום השבת-קודש — הרי גם בארץ-ישראל "יום טבוח" הוא ביום הראשון, שהרי בשבת לא היו מקריבין¹⁴². ונמצא, שבשנה זו "יום טבוח" חל באותו היום בארץ-ישראל ובחוץ-לארץ¹⁴³.

וכאשר מוצאים נקודה נוספת שבה ארץ-ישראל משתווה לחו"ל¹⁴⁴

144) שהרי בכלל ישנו חילוק גדול בין א"י לחו"ל, שחול"ל "גזרו על גושה ועל אורה" טומאה (גיטין ת, ב. ושי"ג), משא"כ בארץ ישראל*.

(* יתכן שענין זה נאמר לעיל (ס"כ), בענין מעלת ארץ ישראל (המו"ל).

139) ביצה יט, א (במשנה). ושי"ג.
140) שו"ע אדה"ז אר"ח סתצ"ד סי"ט.
וראה לקו"ש חכ"ח ע' 24 ואילך. ושי"ג.
141) שו"ע אדה"ז שם סתכ"ט סי"ז.
142) ראה חגיגה יז, א.
143) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תשי"ב בסופה (תו"מ ח"ה ע' 256).

— ה"ז סימן לכך שמתקרבים להזמן ד"עתידה ארץ-ישראל שתתפשט בכל הארצות"¹⁴⁵.

*

כז. המצוה¹⁴⁶ הראשונה שלאחרי מתן-תורה היא "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב וגו' מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך"¹⁴⁷. ויש על כך "תורה" מאדמו"ר הזקן¹⁴⁸: הטעם שפותח בשלילה, "לא תעשון אתי", הוא, משום שהעדר קודם למציאות. ואח"כ (בהחיוב) ממשיך: "מזבח אדמה תעשה לי", דהיינו מזבח של ביטול, בדוגמת אדמה שהכל דשין עליה¹⁴⁹. "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך", העליות שלך והשלימויות שלך.

בהפירוש הפנימי ב"עולותיך" ו"שלמיך" — אין הכוונה לענינים של ישות, אלא לעליות אמיתיות ושלימות אמיתית, שהתורה קוראת בשם "עולותיך" ו"שלמיך"; ואעפ"כ, "וזבחת עליו", כיון שמתן-תורה תובע שלא יתחשבו עם שום ענין, אפילו עם זהב וכסף, שהם אהבה ויראה¹⁵⁰.

וכפי שנתבאר לעיל¹⁵¹ (בארוכה בענין מה שהנשמות הם פנימיים), שהתורה דורשת שיבואו לרצות לקיים רצונו, ולא לחשוב ע"ד שום ענין נוסף, כיון שבמתן-תורה, כשהקב"ה אמר "אנכי הוי' אלקיך", ש"אנכי הוי'" הוא כחך וחיותך — הרי מצד זה אין שום מקום לשום דבר אחר.

וכפירוש הבעש"ט¹⁵² על הפסוק "שויתי הוי' לנגדי תמיד"¹⁵³, שמצד זה ש"הוי' לנגדי" — עומדים כל הענינים בהשתוות, שהכוונה בזה גם לענינים רוחניים עד רום המעלה. יש לרצות לקיים רצונו בלבד ולא יותר. ולכן, בהמצוה הראשונה שלאחרי מתן-תורה — אומרים מיד "לא תעשון אתי גו' וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך", כיון שזהו הענין דמתן-תורה, כנ"ל באריכות.

*

יום ב' דחה"ש תשי"א בסופה (תו"מ ח"ג ע' 159 ואילך). וש"נ.

(149) ראה עירובין נד, א.

(150) ראה תו"א ר"פ וישב. ובכ"מ.

(151) ס"ח.

(152) צוואת הריב"ש בתחילתה. ונתבאר

באריכות בשיחת ש"פ חיי שרה תש"כ (תו"מ חכ"ז ע' 150 ואילך).

(153) תהלים טז, ח.

(145) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.

(146) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונרפס בלקו"ש ח"ב ע' 564 ואילך. במהדורא זו ניתוספו בשוה"ג כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(147) יתרו כ, כ-כא.

(148) שיחת יום ב' דחה"ש תרצ"ט ס"ז

(סה"ש תרצ"ט ס"ע 337 ואילך). וראה שיחת

כח. במתן-תורה¹⁵⁴ נזכרים לכל לראש "בית יעקב — אלו הנשים", ואח"כ "בני ישראל — אלו האנשים"¹⁵⁵. כדי לפעול על האנשים — תלוי הדבר בנשים, כיון שהאשה היהודי היא עקרת הבית¹⁵⁶.

בת ואשה בישראל צריכה לדעת, שבה תלוי הנהגת הבית, ועלי לפעול גם על בעלה. ואף שאשה מצווה בכבוד בעלה¹⁵⁷, אעפ"כ, אם רק ישנו התוקף הדרוש, אפשר בדרכי נועם ודרכי שלום לפעול הכל.

ומובן בדרך ממילא, שהנהגתה שלה השייכת אלי צריכה להיות כדבעי למהוי, שענין זה הוא כבר מתפקידם ("דאָס דאַרפן שוין זען") של האבות והבעלים להסביר בלשון רכה את המעשה אשר יעשו ואת המעשה אשר לא יעשו, שכל ההנהגות יהיו על-פי תורה¹⁵⁸.

ואפילו ענין של הידור ולפנים משורת הדין — צריכה לדעת בת ישראל, שגדלה בבית חסידי, שיש לעשות גם ענין של לפנים משורת הדין ומדת חסידות, שהרי הרבי רצה שילמדו גם עם נשים ענינים של חסידות, ולכן כתב ענינים של חסידות גם באידיש¹⁵⁹. ונמצא, שענינים של חסידות שייכים גם אליהן.

וכפרט כשרוצים מהקב"ה שיתן לפנים משורת הדין — שצריכים גם בעצמם להתנהג באופן זה, ואז יתן הקב"ה מידו הרחבה והמלאה בבני חיי ומזוני ריחי, בכל מאת האחוזים, וכפי שאומרים באמריקא: שיהי "אַלרייט"...

*

ענינים שאסורים מדאורייתא, אלא שלא יעשו גם ענינים שיש בהם איסור מדרבנן. — החילוק בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן הוא רק לגבי דין מחאה, שבדאורייתא חובה למחות בכל מקרה, ואילו בדרבנן, במקרה שאי אפשר לפעול שלא יעברו על האיסור — אמרינן "מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין" (ביצה ל, א. וש"נ. וראה שו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ו. סתרי"ח ס"ד-ה); אבל בנוגע לעשות מעשה לכתחילה — הרי איסור דרבנן אסור בדיוק כמו איסור דאורייתא, ולכן יש להקפיד ולהזהר שלא יבואו גם לידי איסור דרבנן (מהנחה בלתי מוגה). 159) ראה גם תו"מ ח"א ע' 39. ע' 64. וש"נ.

154) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש ח"ב ע' 575 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה ענינים מהנחה בלתי מוגה.

155) יתרו יט, ג ובמכילתא ופרש"י. וראה גם שמ"ר פכ"ח, ב.

156) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש דאשתקד סכ"ב ואילך (תו"מ ח"ב ע' 38 ואילך).

157) ראה רמב"ם הלי אישות ספט"ו. 158) ולדוגמא: בנוגע לתמרוקים וכיו"ב — יש ללמוד הלכות שבת, ולדעת היטב את הדין, מהו איסור דאורייתא, מהו איסור דרבנן וכו', ולהקפיד ולשמור — ע"י פעולה בזה בדרך קירוב — שלא זו בלבד שלא יעשו

כט. (ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א המשיכו לנגן כמה ניגונים, וכ"ק אדמו"ר שליט"א יושב מכונס במקומו, פניו רציניות ביותר וכולו שקוע במחשבותיו, ולאחר משך זמן התחיל לדבר בהתרגשות גדולה:) אדמו"ר הזקן¹⁶⁰ נהג לומר בסעודת חג השבועות "ברוך הבא", כשכוונתו היתה להבעש"ט, שה"יאָרצייט" שלו הוא בחג השבועות.

פעם הסבו לשולחנו זקנים וסיפרו סיפורים מהבעש"ט — כידוע שע"י סיפורי צדיקים יכולים להמשיך את נשמות הצדיקים. ואמר להם אדמו"ר הזקן, שהבעש"ט עסוק עדיין בגן-עדן העליון... לאחר זמן-מה אמר אדמו"ר הזקן — כדרכו בניגון — "ברוך הבא", ואז הבינו כל המסובים שהבעש"ט הגיע!...

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) מי שרואה¹⁶¹ ומרגיש ויכול לומר "ברוך הבא" — יאמר (כ"ק אדמו"ר שליט"א הכריז בניגון) "ברוך הבא"... (ואח"כ אמר:) כאשר נמצא כאן ה"אפתשותא דמשה בכל דרא ודרא¹⁶², שבדורנו הרי זה כ"ק מו"ח אדמו"ר — הרי על ידו נמצא כאן גם אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שהוא (כ"ק מו"ח אדמו"ר) ה' ממלא מקומו (כמדובר כמ"פ¹⁶³ בפירוש הענין ד"ממלא מקום"¹⁶⁴, שיש בו כל הענינים של הקודמים לו, ועוד באופן של הוספה), וכאשר נמצא כ"ק אדנ"ע אזי נמצא גם אדמו"ר מהר"ש, וכאשר נמצא אדמו"ר מהר"ש אזי נמצא גם הצ"צ, וכאשר נמצא הצ"צ אזי נמצא גם אדמו"ר האמצעי, וכאשר נמצא אדמו"ר האמצעי אזי נמצא גם אדמו"ר הזקן, וכאשר נמצא אדמו"ר הזקן אזי נמצא גם המגיד, וכאשר נמצא המגיד אזי נמצא גם הבעש"ט.

— בכלל, אין שייך לעשות חילוקים בין רבותינו נשיאינו, אבל אעפ"כ, לגבינו, הרי כל הקרוב יותר אלינו, יקר לנו יותר, וכיון שחלק גדול מהציבור¹⁶⁵ הנוכח כאן הם חסידיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שהיו עמו בחיים חיותו בעלמא דין, ולומדים תורתו כו' — הרי מובן שכ"ק מו"ח אדמו"ר נוגע לנו יותר.

ישנם אמנם הבעש"ט, המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר נ"ע, אבל, מה שנוגע לנו ביותר — הרי

160) שיחת יום ב' דחה"ש תש"ה (הנ"ל) רע"א).

ס"ב (סה"ש שם ס"ע 107 ואילך). 163) ראה תו"מ חי"א ס"ע 35 ואילך.

161) חסר איזה תיבות בנוגע למי שאינו וש"נ.

164) כתובות קג, ב. ועוד.

162) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, 165) אולי אמר: רובם (המו"ז).

זה הרבי, ועל ידו יש לנו גם את אדמו"ר נ"ע, אדמו"ר מהר"ש, הצ"צ, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הזקן, המגיד והבעש"ט, שקיבל מאחי' השילוני, שהי' גם רבו של אליהו הנביא¹⁶⁶, שעליו נאמר¹⁶⁷ "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", במהרה בימינו.

* * *

ל. (התחילו לומר "שיר המעלות", והפסיק כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר:) מכיון שהדין הוא שהולכים אדעתא דבעה"ב⁶⁰ — אפשר עדיין לומר "לחיים"...

(אחרי¹⁶⁸ תפילת ערבית והבדלה — שהבדיל בעצמו על הכוס — נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הקדושה לכל אחד מהנאספים מהכוס של ברכה, שבירך עליו ברכת המזון, וטרם צאתו אמר:)

אסרו-חג — הרי הוא "ברי' דמועדא"¹⁶⁹, ואמרו חז"ל¹⁷⁰ "יפה כח הבן מכח האב." ימשיכו את היו"ט באסרו-חג, ומאסרו-חג על כל השנה, שתהי' שנה מבורכת בלימוד התורה.

המוגהת דלעיל הערה 154 — לקו"ש שם ע' 576.

(169) ירושלמי ע"ז פ"א סה"א.

(170) שבועות מח, סע"א. וש"נ.

(166) ראה גם תו"מ ח"א ע' 20 הערה 6. וש"נ.

(167) מלאכי בסופו.

(168) מכאן ואילך הוא המשך השיחה